Iwona Roeske-Słomka

UDZIAŁY WYDATKÓW NA ŻYWNOŚĆ W DOCHODACH ROZPORZĄDZALNYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH W POLSCE W LATACH 1994–2001

Badania wydatków na żywność stanowią bardzo ważne zagadnienie badawcze nie tylko w ramach analizy struktur wydatków, ale również w aspekcie szerszym, tj. badań poziomu życia ludności. Procent dochodu, jaki ludność przeznacza na żywność, stanowi bowiem jeden z podstawowych wskaźników jej poziomu życia. Należy przy tym zauważyć, iż pożądana ocena poziomu życia ludności w tym względzie (a więc w kontekście odpowiednich poziomów wszystkich pozostałych czynników) oznacza taką sytuację, w której przy możliwie najwyższym poziomie wydatków na żywność ich udział w dochodzie rozporządzalnym (tj. pozostałym po potrąceniu podatków, czyli faktycznie będącym do dyspozycji ludności), był jednocześnie jak najniższy. Empiryczne analizy wydatków na żywność z punktu widzenia metodycznego, mogą opierać się więc na analizie stymulant (poziomach wydatków) bądź destymulant (udziałach wydatków na żywność w dochodzie). Wydaje się, iż przy odrębnym ujmowaniu tych zagadnień, ważniejsze znaczenie dla oceny poziomu życia, mają analizy oparte na destymulantach ponieważ wiążą poziom wydatków na żywność z poziomem dochodów.

Celem niniejszego artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na następujące pytania:

– Jak zmieniały się w czasie udziały wydatków na żywność w dochodach rozporządzalnych poszczególnych typów (grup społeczno-ekonomicznych) oraz wielkości gospodarstw domowych?

– Jak zmieniały się w czasie odległości (różnice) udziałów tych wydatków między rozpatrywanymi grupami gospodarstw domowych?

– Jak zmieniały się w czasie odległości badanych udziałów poszczególnych grup gospodarstw domowych od tzw. obiektu wzorca, a więc od najbardziej korzystnego (najniższego) w danym okresie, wskaźnika udziału?

Podstawę analizy empirycznej stanowiły wyznaczone – na podstawie opublikowanych informacji pochodzących z ogólnopolskich badań budżetów gospodarstw domowych – wskaźniki udziału wydatków na żywność w dochodach rozporządzalnych – zob. tabele 1., 2. i 3. Analizę przeprowadzono w trzech ujęciach: według grup społeczno-ekonomicznych (typów) gospodarstw domowych, według liczby osób w gospodarstwie domowym oraz według obu kryteriów łącznie.

Na wstępie wypada zauważyć, że wydatki na żywność charakteryzują się generalnie wysokim acz zróżnicowanym udziałem w dochodach rozporządzalnych na osobę, bowiem zawiera się on w granicach od ok. 20 do ponad 50%.

Najniższy udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w ciągu badanego okresu odnotowano dla gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek i w zasadzie co roku spadający, średnio o prawie 6%. Nieco niższy średnioroczny spadek udziału wydatków na żywność w dochodzie, bo wynoszący 5% odnotowano w przypadku gospodarstw domowych pracowników. Natomiast zdecydowanie wyższym udziałem wydatków na żywność w dochodzie, cechowały się gospodarstwa domowe powiązane z rolnictwem, a także zwłaszcza w pierwszym okresie badania, gospodarstwa domowe emerytów i rencistów przy czym średnioroczne tempo spadku w tym ostatnim przypadku wynosiło ponad 4% – zob. tabela 1.

Tabela 1. Udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwach domowych według grupy społeczno-ekonomicznej (w %)

Gospodarstwa domowe	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Prac.	37,0	36,5	35,9	30,3	29,1	27,2	26,6	26,1
Prac.-rol.	42,7	39,6	37,1	35,1	36,8	35,4	35,6	34,1
Rol.	45,2	41,0	44,4	34,5	41,3	41,1	40,4	38,2
Wł. rach.	37,3	30,8	31,5	26,6	26,4	25,0	24,3	24,4
Emer. i ren.	43,6	42,8	43,2	38,0	36,2	33,9	34,4	32,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: Budżety gospodarstw domowych w latach 1994–2001, GUS, Warszawa.

Wraz ze wzrostem liczby osób w gospodarstwie domowym w zasadzie wyraźnie wzrasta udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym przypadającym na osobę. Wypada zauważyć, iż z punktu widzenia tego kryterium wyodrębnienia grup gospodarstw domowych, w ciągu badanego okresu nie obserwuje się jednokierunkowej tendencji zmian – zob. tabela 2.

Na podstawie przeprowadzonego podziału gospodarstw domowych, jednocześnie według obu kryteriów, tj. grupy społeczno-ekonomicznej i wielkości gospodarstwa, można stwierdzić, iż udział wydatków na żywność na osobę w dochodzie rozporządzalnym na osobę, w gospodarstwach domowych wszyst-

Tabela 2. Udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwach domowych według wielkości (w %)

Gospodarstwa domowe	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1-osobowe	33,5	33,1	30,2	27,6	31,2	30,1	23,0	27,7
2-osobowe	36,2	31,5	32,0	30,6	31,4	29,5	28,5	28,0
3-osobowe	35,2	34,6	32,1	32,1	30,4	29,1	29,3	27,2
4-osobowe	37,2	35,9	35,2	33,2	31,9	30,1	32,3	29,1
5-osobowe	38,7	38,1	36,7	34,9	35,6	32,6	33,2	32,0
6 i więcej	41,6	39,9	37,9	37,5	38,9	36,5	37,4	35,9

Źródło: Jak tabela 1.

kich wielkości, jest najwyższy w gospodarstwach domowych powiązanych z rolnictwem, a także w gospodarstwach emerytów i rencistów, natomiast najniższy – w gospodarstwach pracujących na własny rachunek oraz pracowników. We wszystkich analizowanych latach, w gospodarstwach domowych pracowników, wraz ze wzrostem liczby osób w gospodarstwie, zaobserwowano wyraźny wzrost udziału wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę. Podobną prawidłowość zaobserwowano w przypadku gospodarstw emerytów i rencistów, wyłączając gospodarstwa domowe dwuosobowe tego typu. Ponadto charakterystyczne jest to, że w gospodarstwach domowych pracowników każdej wielkości, w ciągu rozpatrywanego okresu, w zasadzie występował systematyczny spadek udziału wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym. Podobną tendencję odnotowano dla jednoosobowych gospodarstw domowych emerytów i rencistów ze średniorocznym tempem spadku wynoszącym 4% – zob. tabela 3.

W celu udzielenia odpowiedzi na kolejne dwa z postawionych wyżej pytań, zastosowano procedurę opartą na wyznaczaniu odległości (różnic) między udziałami wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę, poszczególnych grup gospodarstw domowych:

$$d_{is} = \frac{1}{2}|p_i - p_s| \tag{1}$$

gdzie:

i, s – grupy gospodarstw domowych przy czym

p_i – udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwie i

p_s – udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwie s

Należy zauważyć, iż w odniesieniu do dwóch pierwszych kryteriów podziału gospodarstw domowych, tj. według grupy społeczno-ekonomicznej i wielkości, zgodnie ze wzorem (1) otrzymano po 8 macierzy odległości – dla każdego roku

Tabela 3. Udział wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwach domowych według grupy społeczno-ekonomicznej i wielkości (w %)

Gospodarstwa domowe	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	pracowników							
1-osobowe	29,12	29,77	27,15	24,65	23,0	21,3	18,4	19,52
2-osobowe	31,79	31,25	28,01	25,98	25,5	23,8	23,0	22,61
3-osobowe	32,46	31,53	29,77	28,43	27,4	26,3	25,6	24,71
4-osobowe	35,27	34,57	32,46	30,65	30,3	28,4	27,2	27,32
5-osobowe	38,96	38,46	35,94	34,56	33,7	29,8	30,8	29,24
6 i więcej	41,23	41,14	38,71	37,36	37,2	32,5	34,5	32,68
	pracowniczo-rolnicze							
1-osobowe	–	–	–	–	–	–	–	–
2-osobowe	44,39	41,26	33,53	33,03	34,8	31,4	32,8	32,06
3-osobowe	39,23	41,46	40,31	33,30	35,3	32,4	34,2	32,53
4-osobowe	45,12	38,15	36,14	33,61	36,6	35,4	34,2	33,38
5-osobowe	42,26	37,33	38,30	35,97	37,3	37,0	36,7	34,93
6 i więcej	42,57	41,58	39,50	39,81	38,0	36,7	37,2	35,09
	rolników							
1-osobowe	55,20	40,40	39,56	28,51	33,7	–	–	–
2-osobowe	51,33	39,63	42,97	36,55	43,6	35,9	40,7	37,99
3-osobowe	44,48	36,48	36,72	36,88	39,8	56,8	34,4	36,43
4-osobowe	39,39	38,48	41,53	36,99	40,2	39,5	45,1	37,28
5-osobowe	42,35	43,35	36,83	33,02	42,3	38,6	37,6	36,10
6 i więcej	43,13	38,45	37,06	35,09	42,5	38,0	43,7	40,49
	własny rachunek							
1-osobowe	24,05	27,71	23,46	20,86	18,1	–	–	–
2-osobowe	26,77	20,59	25,09	22,52	21,7	23,5	21,4	21,06
3-osobowe	26,83	29,38	24,33	26,66	26,8	22,7	22,4	21,17
4-osobowe	31,43	30,90	30,41	25,90	26,6	24,9	24,8	25,41
5-osobowe	33,78	32,62	33,93	30,86	29,9	28,6	26,3	28,34
6 i więcej	41,26	37,49	33,59	32,65	30,8	31,8	31,3	31,48
	emerytów i rencistów							
1-osobowe	41,59	39,54	37,93	36,38	35,1	33,3	32,4	30,62
2-osobowe	40,79	39,12	37,34	34,92	35,2	32,8	33,0	30,91
3-osobowe	40,50	40,10	38,09	35,36	36,1	33,8	35,2	32,81
4-osobowe	41,33	41,78	39,74	38,61	39,1	35,8	37,9	34,32
5-osobowe	41,91	44,25	42,49	40,11	39,9	38,5	38,5	36,34
6 i więcej	47,30	45,88	44,80	42,38	43,4	40,9	43,1	40,00

Źródło: Jak tabela 1.

analizowanego okresu. Natomiast w przypadku trzeciego podziału gospodarstw domowych, tj. według obu kryteriów łącznie, wyznaczono w sumie 98 macierzy po 1 dla każdego roku, we wszystkich kombinacjach wariantów obu kryteriów. Na przykład jedną z macierzy tworzyły odległości między udziałami wydatków różnej wielkości gospodarstw pracowników. Podobnie jeżeli chodzi o pozostałe grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych. Inną macierz tworzyły odległości między udziałami wydatków różnych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych jednoosobowych. Podobnie jeżeli chodzi o gospodarstwa domowe większe.

Ponadto według wzoru (1) w ramach każdego z analizowanych podziałów, wyznaczono odległości między każdym wyodrębnionym rodzajem gospodarstwa domowego a tzw. wzorcem. W przypadku podziału gospodarstw domowych według grupy ekonomiczno-społecznej wzorcem był zawsze udział wydatków w gospodarstwach pracujących na własny rachunek. W przypadku dwóch pozostałych kryteriów podziału gospodarstw domowych minimalne wskaźniki udziałów dotyczyły różnych grup gospodarstw domowych – zob. tabele 2. i 3. Oczywiście ze względów technicznych nie zamieszczono tych macierzy w niniejszym artykule.

Na podstawie tak otrzymanych macierzy odległości, wyznaczono indywidualne wskaźniki natężenia zmian odległości udziałów wydatków w dochodzie rozporządzalnym na osobę, między wszystkimi poszczególnymi parami gospodarstw domowych według wzoru:

$$\omega = \frac{1}{1-n} \sum_{t=2}^{n} \left| d_{is}^{t} - d_{is}^{t-1} \right| \qquad (2)$$

gdzie t = 1994,1995 ... 2001 rok

W ten sposób dla pierwszych dwóch kryteriów podziału gospodarstw domowych otrzymano ostatecznie po 1 macierzy odległości – tabela 4a i b. Natomiast dla trzeciego podziału (jednocześnie według wielkości gospodarstwa i grupy społeczno-ekonomicznej) 11 macierzy – tabela 4c i d.

Poza tym według wzoru (2), dla każdego wyodrębnionego rodzaju gospodarstwa domowego wyznaczono indywidualny wskaźnik natężenia zmian odległości od wzorca. Otrzymane w tym względzie wyniki prezentuje tabela 5.

Jeżeli chodzi o podział gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych, to należy stwierdzić, iż najmniejsze tempo zmian w zakresie odległości udziałów wydatków na żywność w dochodach rozporządzalnych na osobę wystąpiło między gospodarstwami domowymi rolników a gospodarstwami emerytów i rencistów. Natomiast największe tempo zmian między gospodarstwami domowymi pracowników a rolników. Jednocześnie należy podkreślić identyczność wyników, jakie otrzymano w tej macierzy odległości (na podstawie wzoru (1)) dla gospodarstw pracujących na własny rachunek a oszacowaniami

Tabela 4. Macierze indywidualnych wskaźników natężenia zmian odległości udziałów wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę między gospodarstwami domowymi

a) Grupa społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego

Wyszczególnienie	prac.	prac.-rol.	rol.	wł. rach.	emer. i ren.
prac.	0				
prac.-rol.	0,0202	0			
rol.	0,0258	0,0146	0		
wł. rach.	0,0069	0,0099	0,0146	0	
emer. i ren.	0,0145	0,0091	0,0057	0,0088	0

b) Liczba osób w gospodarstwie domowym

Wyszczególnienie	1	2	3	4	5	6 i więcej
1	0					
2	0,0113	0				
3	0,0130	0,0057	0			
4	0,0189	0,0095	0,0061	0		
5	0,0149	0,0071	0,0059	0,0060	0	
6 i więcej	0,0158	0,0075	0,0054	0,0069	0,0036	0

c) grupa społeczno-ekonomiczna i liczba osób w gosp. dom.

Wyszczególnienie	1	2	3	4	5	6 i w
	pracowników					
1	0					
2	0,00504	0				
3	0,00645	0,00308	0			
4	0,00482	0,00196	0,00289	0		
5	0,00853	0,00497	0,00469	0,05048	0	
6	0,01029	0,00678	0,00687	0,05206	0,00235	0
	prac.-rol.					
1	0					
2	–	0				
3	–	0,01436	0			
4	–	0,00786	0,00989	0		
5	–	0,00767	0,00668	0,00571	0	
6	–	0,01136	0,01197	0,00834	0,00979	0
	rolników					
1	0					
2	–	0				
3	–	0,03759	0			
4	–	0,01409	0,08406	0		
5	–	0,01109	0,07186	0,01343	0	
6	–	0,01354	0,07338	0,00988	0,01436	0
	wł. rachunek					
1	0					
2	–	0				
3	–	0,01892	0			

4	–	0,01468	0,01254	0		
5	–	0,01038	0,01760	0,00683	0	
6	–	0,01171	0,01389	0,01164	0,01103	0
			emer. i rencistów			
1	0					
2	0,00256	0				
3	0,00373	0,00235	0			
4	0,00779	0,00584	0,00401	0		
5	0,00580	0,00416	0,00487	0,00681	0	
6	0,00675	0,00343	0,00304	0,00431	0,00711	0

d) Liczba osób w gosp. domowym i grupa społeczno-ekonomiczna

Wyszczególnienie	prac.	pr.-rol.	rol.	wł. rach.	emer.
			1-osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	–	0			
rol.	–	–	0		
wł. rach.	–	–	–	0	
emer. i ren.	0,00716	–	–	–	0
			2-osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	0,01079	0			
rol.	0,03113	0,02428	0		
wł. rach.	0,01365	0,02074	0,02655	0	
emer. i ren.	0,00510	0,00692	0,02603	0,01449	0
			3-osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	0,01254	0			
rol.	0,04089	0,08366	0		
wł. rach.	0,01096	0,01369	0,04804	0	
emer. i ren.	0,00624	0,00292	0,05604	0,01165	0
			4-osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	0,00862	0			
rol.	0,01971	0,03034	0		
wł. rach.	0,00524	0,01090	0,01542	0	
emer. i ren.	0,00796	0,00875	0,00993	0,01008	0
			5-osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	0,00832	0			
rol.	0,01105	0,01313	0		
wł. rach.	0,01127	0,00996	0,02015	0	
emer. i ren	0,00668	0,00906	0,01079	0,01044	0
			6 i więcej osobowe		
prac.	0				
pr.-rol.	0,00696	0			
rol.	0,00769	0,01090	0		
wł. rach.	0,01242	0,00820	0,02057	0	
emer. i ren	0,00615	0,00777	0,01059	0,01357	0

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 5. Indywidualne wskaźniki natężenia zmian odległości od wzorca, udziałów wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwie domowym

a) Grupa społeczno-ekonomiczna gospodarstwa domowego

pracowników	0,0069
pracowników użytkujących gospodarstwo rolne	0,0099
rolników	0,0146
emerytów i rencistów	0,0088

b) Liczba osób w gospodarstwie domowym

1-osobowe	0,0041
2-osobowe	0,0130
3-osobowe	0,0160
4-osobowe	0,0159
5-osobowe	0,0130
6 i więcej osobowe	0,0131

c) Grupa społeczno-ekonomiczna i liczba osób w gospodarstwie domowym

grupa społ. ekonom. gosp. dom.	liczba osób w gospodarstwie domowym					
	1	2	3	4	5	6 i więcej
prac.	–	0,0050	0,0065	0,0048	0,0085	0,0103
prac.-rol.	–	0,0037	0,0110	0,0107	0,0114	0,0081
rolników	0,0198	0,0258	0,0384	0,0214	0,0205	0,0219
wł. rach.	0,0178	0,0071	0,0231	0,0144	0,0110	0,0104
emer. i ren.	0,0030	0,0010	0,0032	0,0064	0,0042	0,0041

Źródło: Obliczenia własne.

indywidualnych wskaźników zmian natężenia odległości poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych od tzw. wzorca (a więc gospodarstw pracujących na własny rachunek) – por. tabela 4a i tabela 5. Największym tempem zmian odległości od wzorca cechują się gospodarstwa rolników, najmniejszym zaś gospodarstwa pracowników.

Wypada przypomnieć, iż w przypadku podziału gospodarstw domowych według liczby osób w gospodarstwie domowym, wzorzec nie jest stały albowiem minimalne wskaźniki udziału wydatków na żywność w dochodach, w poszczególnych latach dotyczą różnych grup gospodarstw. Niemniej należy podkreślić, iż najmniejsze tempo zmian udziału tych wydatków występowało między gospodarstwami pięcio- oraz sześcioosobowymi i więcej, największe natomiast między jednoosobowymi a czteroosobowymi. Natomiast najmniejsze tempo oddalania się od wzorca wykazywały gospodarstwa jednoosobowe (ok. 0,4% rocznie) a następnie w jednakowym stopniu dwu-, pięcio-, sześcioosobowe i więcej (1,3% rocznie). Najszybciej oddalały się od wzorca w zakresie udziału wydatków na żywność w dochodach rozporządzalnych i w takim samym stopniu, gospodarstwa trzy- i czteroosobowe (1,6% rocznie).

Na podstawie zawartych w tabeli 4c wyników przeprowadzonych obliczeń można stwierdzić, iż:

• najmniejsze tempo zmian w odległościach udziałów wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę, wystąpiło w grupie gospodarstw:
– pracowniczych – między gospodarstwami: dwu- i czteroosobowymi;
– pracowników użytkujących gospodarstwo rolne, a także pracujących na własny rachunek – między gospodarstwami: cztero- i pięcioosobowymi;
– rolników – między gospodarstwami: cztero- i sześcioosobowymi;
– emerytów i rencistów – między gospodarstwami: dwu- i trzyosobowymi;
– najwyższe natomiast – w grupie gospodarstw:
– pracowników – między gospodarstwami: sześcio- i czteroosobowymi;
– pracowników użytkujących gospodarstwo rolne – między gospodarstwami: dwu- i trzyosobowymi;
– rolników – między gospodarstwami: trzy- i czteroosobowymi;
– pracujących na własny rachunek – między gospodarstwami: dwu- i trzyosobowymi;
– emerytów i rencistów – między gospodarstwami: jedno- i czteroosobowymi.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 4d stwierdzamy, iż:

• najniższe tempo zmian w odległości udziałów wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę, wystąpiło w grupie gospodarstw:
– dwuosobowych – między gospodarstwami: pracowników a gospodarstwami pracowników użytkujących gospodarstwo rolne;
– trzyosobowych – między gospodarstwami: pracowników użytkujących gospodarstwo rolne a gospodarstwami emerytów i rencistów,
– czteroosobowych, a także pięcio- oraz sześcioosobowych i większych – między gospodarstwami: pracowników a gospodarstwami pracujących na własny rachunek;

• najwyższe natomiast w grupie gospodarstw:
– dwuosobowych – między gospodarstwami: pracowników a gospodarstwami rolników;
– trzyosobowych, a także czteroosobowych – między gospodarstwami: pracowników użytkujących gospodarstwo rolne a rolników;
– pięcioosobowych a także sześcio i więcej osobowych – między gospodarstwami: rolników a pracujących na własny rachunek.

Oczywiście w przypadku analizy uwzględniającej podział gospodarstw domowych jednocześnie według obu kryteriów, tj. grupy społeczno-ekonomicznej (typu) gospodarstw oraz liczby osób, wzorzec udziału wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym jest zmienny (podobnie jak w przypadku analizy gospodarstw domowych jedynie według liczby osób). Indywidualne wskaźniki natężenia zmian odległości udziałów wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę, od wzorca – gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych oraz liczby osób zawiera tabela 5c. Największe tempo oddalania się od wzorca wykazywały trzyosobowe gospodarstwa rolników.

Oddalanie się od najkorzystniejszego wskaźnika udziału wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym, wynosiło w przypadku tych gospodarstw domowych średnio prawie 4% rocznie. W ogóle należy podkreślić, że tempo oddalania się od wzorca gospodarstw domowych rolników wszystkich wielkości, było zawsze najwyższe w porównaniu z gospodarstwami domowymi należącymi do innych grup społeczno-ekonomicznych. Natomiast najsłabszym tempem oddalania się od najkorzystniejszego (tj. najniższego) udziału wydatków na żywność w dochodzie rozporządzalnym na osobę, wynoszącym średnio 0,1% rocznie, cechowały się dwuosobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów. Z wyjątkiem czteroosobowych gospodarstw domowych pracowników, tempo oddalania się od wzorca, gospodarstw domowych emerytów i rencistów wszystkich pozostałych wielkości było zawsze najniższe w porównaniu z gospodarstwami domowymi należącymi do innych grup społeczno-ekonomicznych.

Bibliografia

Kos Cz., *Przemiany w spożyciu żywności w gospodarstwach domowych w Polsce*, PAN, Warszawa 1991.

Kramer J., *Konsumpcja w gospodarce rynkowej*, PWE, Warszawa 1997.

Przemiany w sferze żywnościowej gospodarstwa domowego, „Wiadomości Statystyczne" 1996 nr 2.

Roeske-Słomka I., *Dochody i wydatki gospodarstw domowych w Polsce w latach 1993–1997*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2001.

Szumowicz B., *Zróżnicowanie wydatków w gospodarstwach domowych*, „Wiadomości Statystyczne" 1995 nr 5.

Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym, red. A. Zeliaś, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 2000.

Więcek J., Fajczak-Kowalska A., *Zróżnicowanie wydatków w polskich gospodarstwach domowych w latach 1993–1996*, „Wiadomości Statystyczne" 1999 nr 9.

Zarzycka Z., Więcek J., *Przemiany w konsumpcji gospodarstw domowych w Polsce w okresie transformacji w latach 1988–1992*, Wyd. UŁ, Łódź 1996.

Zielińska Z., *Długookresowe przemiany struktury spożycia żywności na tle wzrostu dochodów*, IHWiU, Warszawa 1979.

Iwona Roeske-Słomka

The share of expenditures on food in disposable incomes of the Polish households in the years 1994–2001

Summary

The share of expenditures on food in disposable income is one of the basic indicators of the living standard. The aim of the article is to answer the following questions:

- how the shares of expenditures on food changed in the incomes of particular socio-economic groups and the size of households,
- how the differences in the shares of these expenditures in incomes changed between the categories of households under consideration,
- how the distances of these shares in the studied households differed from the so-called standard.

The basis of the empirical analysis was the data obtained from national research on the budgets of households. In result of the analysis it can be stated, among others, that:

- the slowest rate of changes in the distances of the shares of expenditures on food in disposable incomes per person occurred between the households of farmers and those of old-age pensioners and disability pensioners,
- the fastest rate of changes in the distance from the pattern was characteristic of the farmers' households and the slowest – of employees' households,
- the slowest rate of changes in the share of expenditures on food in income occurs between households consisting of 5, 6 and more people whereas the fastest one - between those of 1 to 4 people.